

LIETUVOS RESPUBLIKOS APLINKOS MINISTERIJA

GENETIŠKAI MODIFIKUOTŲ ORGANIZMŲ VALDYMO PRIEŽIŪROS KOMITETO POSĖDŽIO PROTOKOLAS

2005 m. rugsėjo 29 d. Nr. D4 - 120

Vilnius

Posėdžio pirmininkas – Aleksandras Spruogis

Posėdžio sekretorė - Neringa Šarkauskienė

Dalyvauja: A.Spruogis, Aplinkos ministerijos sekretorius; D. Lygis, Aplinkos ministerijos Gamtos apsaugos departamento Genetiškai modifikuotų organizmų skyriaus vedėjas; N. Šarkauskienė, Aplinkos ministerijos Gamtos apsaugos departamento Genetiškai modifikuotų organizmų skyriaus vyr. specialistė; G. Blažauskienė, Aplinkos ministerijos Gamtos apsaugos departamento Genetiškai modifikuotų organizmų skyriaus vyr. specialistė; L. Kučinskaitė, Aplinkos ministerijos Gamtos apsaugos departamento Genetiškai modifikuotų organizmų skyriaus vyr. specialistė; G. Jodinskas, Aplinkos ministerijos Gamtos apsaugos departamento Genetiškai modifikuotų organizmų skyriaus vyr. specialistas; O. Pivorienė, Aplinkos ministerijos Gamtos apsaugos departamento Genetiškai modifikuotų organizmų skyriaus vyresn. specialistė; R. Gabrilavičius, LMI Miško genetikos ir atkūrimo skyriaus vedėjas; A. Gedvilaitė, Biotechnologijos instituto vyr. mokslo darbuotoja; A. Gutkauskas, VŠĮ „Tatulos programa“ tarybos pirmininkas; V. Jarošienė, Valstybinės maisto ir Veterinarijos tarnybos Maisto skyriaus vyr. specialistė; O. Ivaščenko, ŽŪM Kokybės skyriaus vyr. specialistė (atstovavo S. Jasių); S. Juodvalkis, LVA viceprezidentas; Ž. Kazakevičienė, NVTAT Maisto produktų ir rekreacinių paslaugų skyriaus vedėja; V. Rančelis, VU Botanikos ir genetikos katedros profesorius; A. Sliesaravičius, LŽŪU Augalininkystės katedros vedėjas; R. Vyšniauskienė, Botanikos instituto LIL vedėja; V. Žekonienė, LEŽ asociacijos tarybos pirmininkė; L. Kalėdienė, Vilniaus universiteto GMF docentė ir GMO Ekspertų komiteto sekretorė; R. Adomaitytė, RMC Higieninės ekspertizės skyriaus chemikė; B. Basiulienė, VSGT prie ŽŪM vyr. specialistė; Z. Bitvinskaitė, AM Miškų departamento Miškininkystės skyriaus vyr. specialistė; R. Valatkevičius, VAAT karantino skyriaus vyresn. specialistas (atstovavo L. Nečajevą); D. Kirvaitienė, LV AVTC Augalų veislių tyrimo ir apsaugos skyriaus vedėja; R. Rudauskaitė, RMC Maisto saugos skyriaus vedėja (atstovavo R. Mikulskienę).

Darbotvarkė:

1. Teritorijos be GMO (V. Žekonienė).
2. Saugomos teritorijos be GMO (O. Pivorienė).
3. Genetiškai modifikuotų, tradicinių ir ekologiškų augalų pasėlių sambūvio taisyklių projekto aptarimas (O. Ivaščenko).
4. Dėl GMO veislių (D. Kirvaitienė).
5. Trejų metų ataskaita Europos Komisijai pagal 18 direktyvą (G. Blažauskienė).
6. NVL GMO skyriaus veiklos rezultatų pristatymas ir problemos (V. Jurgelevičius).
7. Kiti klausimai.

D. Lygis pristatė GMO politinę situaciją Lietuvos Respublikoje ir ES.

1. SVARSTYTA. Teritorijos be GMO.

GMO valdymo priežiūros komiteto narė V. Žekonienė pristatė Ekologinių ūkių kūrimosi Lietuvoje istoriją. Lietuvos ekologinės žemdirbystės asociacija vienija mokslininkus ir ūkininkus. Ekologinių ūkių daugiausiai yra Rytų ir Vakarų Lietuvoje. Pasiūlė teritorijas be GMO kurti ten kur daugiausiai ekologinių ūkių (Utenos, Vilniaus apskrityse), saugomose teritorijose.

NUTARTA: iniciatyva turėtų būti iš pačių ūkininkų, savivaldos institucijų, Žemės ūkio rūmų.

2. SVARSTYTA. Saugomos teritorijos be GMO

Genetiškai modifikuotų organizmų skyriaus vyresn. specialistė O. Pivorienė pristatė projektą „Dėl Lietuvos Respublikos Saugomų teritorijų įstatymo 2, 5, 9, 13, 19 straipsnių papildymo“.

Šio įstatymo paskirtis – nustatyti visuomeninius santykius, susijusius su saugomomis teritorijomis, saugomų teritorijų sistemą, saugomų teritorijų steigimo, apsaugos, tvarkymo ir kontrolės teisinius pagrindus, taip pat reglamentuoti veiklą jose.

Atsižvelgiant į atsargumo priemones, išdėstytas Rio de Žaneiro Aplinkos ir plėtros deklaracijos 15 principu, Kartachenos Biosaugos protokole siekiama užtikrinti gyvų pakitusių organizmų, atsirandančių taikant šiuolaikinę biotechnologiją ir galinčių daryti neigiamą poveikį biologinės įvairovės išsaugojimui.

Įvertinant tai, jog šiuo metu pasaulyje sparčiai didėja genetiškai modifikuotų augalų pasėlių plotai. Pagal Tarptautinės Taikomų Agro-biotechnologijų Įsigijimo Tarnybos (ISAAA) paskutinius duomenis, 2004 m. daugiau kaip 81 mln. hektarų dirbamos žemės pasaulyje yra naudojama genetiškai modifikuotoms kultūroms auginti, 8.25 mln. fermerių, 17 šalių. Skaičiai ženkliai padidėjo lyginant su 2003 m. buvo 67.7 mln. hektarai GM augalų pasėlių, auginamų 7 mln. fermerių 18 šalių. Didžiausi 2004 m. GM augalų augintojai - JAV (59% ha), Argentina (20% ha), Kanada (6% ha), Brazilija (6 % ha), Kinija (3.7 % ha), Europos Sąjungoje - Ispanija, Vokietija augina daugiau kaip 50,000 ha GM augalų. Lietuvoje greitu laiku pirmuosius modifikuotus augalus ims auginti ir mūsų šalies ūkininkai.

Žinant, kad genetiškai modifikuoti organizmai iki šiol vertinami nevienareikšmiškai. Keičiant atskirus augalų ar gyvūnų genus, susitiprinamas atsparumas ligoms, kenkėjams, o tai leidžia padidinti derlių, pagerinamos tam tikros produktų maistinės savybės. Tačiau kartu gali padidėti maistinių augalų toksiškumas, atsirasti naujų alergenų. Grėsmė biologinei įvairovei – galimybė išplisti natūralioje gamtoje, užkrečiant įprastus pasėlius, kai yra naudojama tradicinė žemdirbystė. Dauguma GMO, išplitę į aplinką yra pranašesni ir gali lengvai nukonkuruoti natūralius organizmus, taip pat gali išnykti natūralios rūšys, pvz., GM žuvis auga greitai ir yra stambesnės, patekusios į aplinką jos galėtų nukonkuruoti arba visiškai išnaikinti vietines žuvų rūšis.

Todėl LR Saugomų teritorijų įstatymo 2, 5, 9, 13, 19 straipsnių papildymo tikslas – botaniniuose-zoologiniuose draustiniuose, nacionaliniuose ir regioniniuose parkuose drausti išleisti į aplinką genetiškai modifikuotus organizmus (sėti, sodinti, auginti, išleisti genetiškai modifikuotus organizmus).

NUTARTA: pritarti projektui „Dėl Lietuvos Respublikos Saugomų teritorijų įstatymo 2, 5, 9, 13, 19 straipsnių papildymo“.

3. SVARSTYTA. Genetiškai modifikuotų, tradicinių ir ekologiškų augalų pasėlių sambūvio taisyklių projektas.

O. Ivaščenko, ŽŪM Kokybės skyriaus vyr. specialistė pristatė bendrą Žemės ūkio ir

Aplinkos ir ministerijų „Genetiškai modifikuotų, tradicinių ir ekologiškų augalų pasėlių sambūvio taisyklių“ projektą, rengiamą remiantis Europos Komisijos 2003 m. liepos 23 d. rekomendacijomis Nr. 2003/556/EB dėl nacionalinių strategijų bei gerosios praktikos plėtros, užtikrinant genetiškai modifikuotų tradicinių ir ekologiškų pasėlių sambūvį, ir kitų valstybių narių praktiką, bei informavo apie Europos Komisijos sukurtos ekspertų tinklo grupės dėl apsikeitimo informacija susijusia su genetiškai modifikuotų, tradicinių ir ekologiškų augalų pasėlių sambūviu, 2005-09-22 Briuselyje įvykusio pirmojo posėdžio rezultatus.

Danija ir Portugalija jau patvirtino sambūvio taisykles savo šalyse, o Liuksemburgas ir Austrija ES komisijai pateikė teisės aktų projektus, bet dar negavo jų patvirtinimo. Kiekviena šalis parengtą sambūvio strategiją ar taisyklių projektą turi pateikti ES Komisijai. Šiuo metu tokiai pranešimo procedūrai ruošiasi Lietuva, Latvija ir Čekija.

Ypač aktualus ir sukeliantis daug diskusijų klausimas dėl atstumų tarp genetiškai modifikuotų, ekologiškų bei tradicinių augalų pasėlių ir nustatyti minėti atstumai turi būti pagrįsti moksliskai.

NUTARTA: pritarti Genetiškai modifikuotų, tradicinių ir ekologiškų augalų pasėlių sambūvio taisyklių projektui ir supažindinti GMO valdymo priežiūros komiteto narius ir prašyti jų pateikti pastabas.

4. SVARSTYTA. Dėl GMO veislių

D. Kirvaitienė, LV AVTC Augalų veislių tyrimo ir apsaugos skyriaus vedėja pristatė GMO veislių įregistravimo situaciją Lietuvoje ir ES.

ES Bendrajame žemės ūkio augalų rūšių veislių kataloge (toliau – Bendrajame kataloge) jau įregistruota 17 GM kukurūzų veislių, kurių sėkla gali būti parduodama visose ES šalyse. Visų šių veislių subrendimo indeksas (FAO) yra nuo 270 iki 700. Lietuvos Nacionaliniame augalų veislių sąrašė yra įrašytos 22 kukurūzų veislės, kurių subrendimo indeksas yra nuo 160 iki 230. Todėl ES Bendrajame kataloge įrašytos veislės netinka auginti Lietuvoje, nes yra per daug vėlyvos mūsų klimato sąlygomis.

Lenkija jau gavo Europos Komisijos sutikimą savo šalyje uždrausti naudoti 16 iš 17 įregistruotų GM kukurūzų veislių, nes Lenkijos Nacionaliniame sąrašė yra įregistruotos kukurūzų veislės, kurių FAO ne didesnis kaip 300. ES Komisija nedavė sutikimo uždrausti auginti GM kukurūzų veislę Novelis, nes jos FAO indeksas yra 270 ir ji gali būti auginama Lenkijoje.

O. Ivašchenko pasiūlė inicijuoti kai kurių veislių, įregistruotų ES Bendrajame kataloge, uždraudimą Lietuvoje.

Dėl GM veislių įregistruotų Bendrajame kataloge uždraudimo naudoti Lietuvoje GMO valdymo priežiūros komitete vyko balsavimas. Iš 21 GMO valdymo priežiūros komiteto narių posėdyje dalyvavo 14 narių, iš jų: 8 nariai balsavo už ir 5 prieš, 1 narys susilaikė.

NUTARTA: remiantis balsavimo rezultatais pritarti Žemės ūkio ministerijos iniciatyvai prašyti išimties dėl uždraudimo auginti Lietuvoje ES Bendrajame kataloge įregistruotas GM kukurūzų veisles.

5. SVARSTYTA. Trejų metų ataskaita Europos Komisijai pagal 2001/18/EB direktyvą.

Genetiškai modifikuotų organizmų skyriaus vyr. specialistė G. Blažauskienė pristatė ataskaitos projektą, parengtą pagal 2001/18/EB direktyvą.

Lietuva Europos Komisijai kas treji metai turi pateikti ataskaitą apie priemones, kurių buvo imtasi įgyvendinant 2001/18/EB direktyvą dėl apgalvoto GMO išleidimo į aplinką. Ataskaitoje pateikiama trumpa faktinė informacija apie patirtį susijusią su GMO pateikimu į rinką ir GMO išleidžiant į aplinką. Ataskaitą parengė Aplinkos ministerija. Ši ataskaita buvo suderinta su suinteresuotomis institucijomis – Sveikatos apsaugos, Žemės ūkio ministerijomis, Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba.

Sprendimai pagal 2001/18/EB direktyvos B dalį – GMO išleidimas į aplinką kitais nei pateikimo į rinką tikslais – eksperimento tikslais priimami pačioje šalyje narėje. Ataskaitoje pateikti klausimai apie procedūras norint išleisti Lietuvos teritorijoje į aplinką GMO, apie įgytą patirtį susijusią su rizikos vertinimu, visuomenės informavimu ir konsultavimu, antibiotikams atsparių genų naudojimu. Sprendimai pagal 2001/18/EB direktyvos C dalį – GMO pateikimas į rinką Europos Sąjungoje priimami bendrai. Ataskaitoje pateikiami klausimai apie monitoringą, ženklinimą bei susekamumo reikalavimus.

Galutinę ataskaitą Europos Komisijai bus galima rasti GMO duomenų bazėje <http://gmo.am.lt>.

NUTARTA: pritarti ataskaitos projektui, parengtam pagal 2001/18/EB direktyvą.

6. NESVARSTYTA. NVL GMO skyriaus veiklos rezultatų pristatymas ir problemos

NUTARTA: klausimą dėl NVL GMO skyriaus veiklos rezultatų pristatymo ir problemų perkelti į kitą posėdį.

7. SVARSTYTA. Kiti klausimai

Buvo nagrinėta galimybė išleisti į aplinką GM bulvę tyrimo tikslams.

D. Lygis informavo Komiteto narius, kad Vokietijos firma planuoja kreiptis į Aplinkos ministeriją dėl GM bulvės auginimo eksperimento tikslams.

NUTARTA: teisės aktų nustatyta tvarka organizuoti GMO valdymo priežiūros komiteto posėdį ir priimti sprendimą dėl GM bulvių išleidimo į aplinką eksperimento tikslais.

Posėdžio pirmininkas

Aleksandras Spruogis

Posėdžio sekretorė

Neringa Šarkauskienė